

התנהלות מייצגי המדינה בערכאות בתיקי מעצרים

תקציר

רקע

בשלב החקירה, ובטרם החליטו גורמי התביעה על הגשת כתב אישום, נערכים דיונים בבתי משפט השלום הנוגעים למעצרים בתקופת החקירה - מעצרי ימים. בשלב זה מייצגים את המדינה חוקרים מיחידות החקירה של המשטרה, הנקראים טועני מעצרים.

לאחר שהוגש כתב אישום, רשאי בית המשפט שבפניו הוגש כתב האישום לצוות על מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים המשפטיים או לשחררו בתנאים מגבילים. מייצגי המדינה המופיעים לפני בית המשפט בשלב זה הם תובעים המשתייכים למינהל התביעות במשטרה או פרקליטים מפרקליטות המדינה.

נתוני מפתח

14,831

תיקי מעצר עד תום ההליכים שנפתחו בבתי המשפט בשנת 2018

42,216

תיקי מעצר ימים שנפתחו בבתי המשפט בשנת 2018

41

טועני מעצרים קבועים המופיעים בבתי משפט השלום

600

מערכות אזיקים לעצורים בביקוח אלקטרוני, כ-25% מהאזיקים הללו אינם מנוצלים

120,000 ש"ח

העלות השנתית להחזקת כלוא - פי שניים מעלות החזקת עצור בביקוח אלקטרוני ופי שלושה מעלות החזקה במסגרת ממשלתית למי שמשוחרר בתנאים מגבילים

29%

המעצורים במעצר ימים בשנת 2018 נכלאו במעצר עד תום ההליכים

פעולות הביקורת

בחודשים מרץ עד יוני 2019 בדק משרד מבקר המדינה את הטיפול המערכתי של גורמי האכיפה השונים בתחום המעצרים. חלק זה של הדוח מתמקד בהתנהלות מייצגי המדינה בהליכי המעצר המתנהלים בבתי המשפט, בין בהארכה של מעצר ימים במהלך החקירה המשטרתית ובין במסגרת בקשה של התביעה למעצר עד תום ההליכים לאחר שהוגש כתב אישום. במסגרת הבדיקה ביקרו נציגי משרד מבקר המדינה בארבעה בתי משפט שונים.⁷

1. בתי משפט השלום בתל אביב, ירושלים, אשקלון ובאר שבע.

תמונת המצב העולה מן הביקורת

נוהלי עבודה - לא נקבעו נהלים ארציים לעבודת טועני המעצרים במטרה להסדיר בין היתר את תנאי העבודה שלהם, את סמכויותיהם, את כפיפותם המקצועית והפיקודית ואת ממשקי העבודה בינם ובין היחידות החוקרות.

שיעור הגשת הבקשות למעצר עד תום ההליכים - ממועד חקיקת חוק המעצרים עד שנת 2018 גדל השיעור היחסי של המעצרים עד תום ההליכים מ-11% ל-35% מסך כל המעצרים. לא חל שינוי בשיעור הנמוך של בקשות לשחרור בתנאים מגבילים שגורמי התביעה יוזמים.

בקרה על הליך המעצר - אין בידי גורמי התביעה יכולת להפיק נתונים מלאים על הליכי המעצר עד תום ההליכים לשם עריכת בקרה וניתוח מערכתי בנוגע למדיניות המעצרים.

שירות המבחן למבוגרים - המשרות שנקבעו בתקן של קציני המבחן בתחום המעצרים אינן מאוישות במלואן; לכל אורך שנת 2018 כ-7 תקנים במוצע ארצי לא היו מאוישים. בשני מחוזות הגיע המחסור לפי שניים מהמוצע הארצי. לפיכך שירות המבחן מתקשה להגיש את תסקירי המעצר בטווח הזמנים שקובע בית המשפט.

עצורים בפיקוח אלקטרוני - החזקת עצורים במעצר בפיקוח אלקטרוני מצליחה במקרים רבים לקיים את תכלית המעצר והיא פוגעת פחות בחירות העצורים. למרות זאת, כ-25% מאמצעי הפיקוח האלקטרוני על העצורים אינם מנוצלים.

דוח הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים - משרד מבקר המדינה רואה בחיוב את עבודתו של צוות התביעה, בראשות המשנה לפרקליט המדינה (פלילי), ליישום דוח הוועדה הציבורית בנושא. הצוות הציב כמטרה ראשית לשקול את שינוי מדיניות התביעה, כדי להביא לצמצום שיעורי הכליאה (של עצורים ואסירים כאחד) לטובת הליכי שיקום שיוכלו למנוע חזרה לפשע. הצוות קיבל עליו אחריות לכל גורמי אכיפת החוק ופעל לקידום הטמעת מסקנות הוועדה הציבורית בקרב כלל הגורמים הרלוונטיים.

מסגרת ממשלתית לשחרור בתנאים מגבילים - משרד מבקר המדינה רואה בחיוב את פעילות שירות המבחן למבוגרים להקמת מסגרת ממשלתית שאליה ישוחררו עצורים בתנאים מגבילים.

יחידת מעוז - משרד מבקר המדינה רואה בחיוב את פעילות יחידת מעוז בשירות בתי הסוהר, העוקבת אחר עצורים בפיקוח אלקטרוני שהפרו את תנאי הפיקוח. בכל אחת מהשנים 2017 - 2019 עלה שיעור העצורים שלא הפרו את תנאי הפיקוח בכ-10%; בשנת 2019 לא הפרו 78% מהעצורים את תנאי הפיקוח.

עיקרי המלצות הביקורת

ראוי כי דרך הפעולה המצופה מטועני המעצרים בבית המשפט תובהר בנוהל מסודר, שבו יונח בסיס אתי ומקצועי לעבודתם. 💡

על גורמי התביעה לבחון את המדיניות בנושא המעצרים עד תום ההליכים ולהמשיך ביישום המלצות הוועדה הציבורית בנוגע לכך. 💡

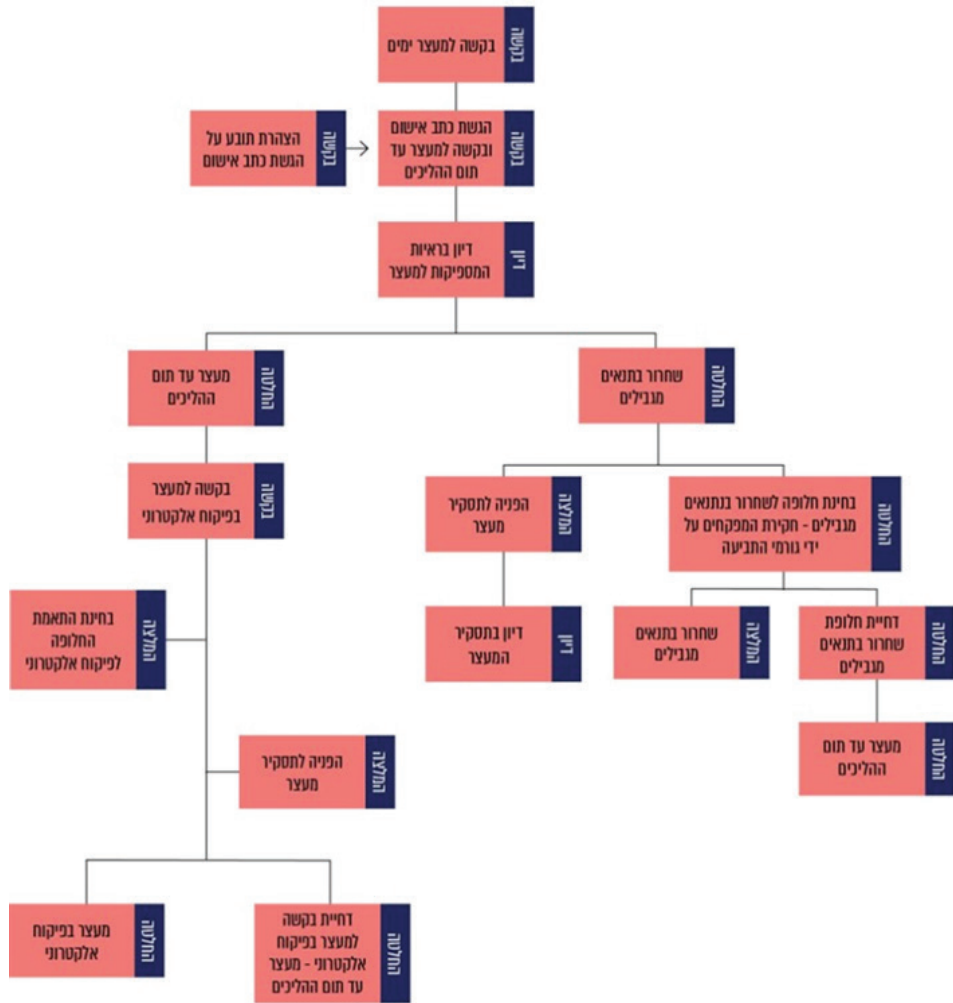
מוצע כי גורמי התביעה ינתחו את הגורמים לניצול החלקי של חלופת המעצר בפיקוח אלקטרוני וינקטו פעולות שיהיה בהן כדי לממש חלופה זו מימוש מלא. 💡

יש למצוא פתרונות לבעיית גיוס כוח האדם, לרבות בחינת האפשרות להשוואת תנאי ההעסקה של קציני שירות המבחן בתחום המעצרים. מוצע כי אגף השכר במשרד האוצר ושירות המבחן יפעלו יחד כדי למצוא פתרונות מוסכמים. 💡

סיכום

חלק ניכר מעבודת מייצגי המדינה בהליכים הפליליים מיוחד להליכי מעצר הימים והליכי מעצר עד תום ההליכים. על משטרת ישראל לפעול להסדרתו של תפקיד טוען המעצרים ולהגדרת סמכויות הטוענים הקבועים, הנמצאים בצומת שבין היחידה החוקרת ובין בית המשפט. מבחינת דרכי הענישה והטיפול, על גורמי התביעה להטמיע את המלצות הוועדה הציבורית לעניין זה: לצמצם את המעצרים שמאחורי הסורגים ולהגביר את השימוש בחלופות מעצר שיאפשרו שיקום ומניעת חזרה לפשע.

ההליכים המשפטיים בשלב הבקשה למעצר עד תום ההליכים

על פי חוק המעצרים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.